

**ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ
·НЕОФИТ РИЛСКИ·
БЛАГОЕВГРАД**

**ФАКУЛТЕТ ПО ПЕДАГОГИКА
КАТЕДРА „ПЕДАГОГИКА“**

КОНСПЕКТ

за държавен изпит на студентите от

Магистърска програма „Социална превенция и консултиране“

- 1. Същност и особености на девиантното поведение.** Детерминация и причинна обусловеност на девиантното поведение. Видове девиантни форми на поведение. Психични механизми на девиантното поведение. Социално-психологична адаптация и насоченост на междуличностните отношения при лица с девиации.
- 2. Делинквентността като форма на девиантно поведение.** Специфика на детската престъпност. Виктимологични аспекти на делинквентното поведение. Мотиви за реализиране на делинквентно поведение. Механизми на делинквентното поведение. Личностни характеристики на малолетните и непълнолетните правонарушители.
- 3. Същност, характеристика и основни функции на Т-групите.** Условия и проблеми на обучението чрез преживяване. Етика на Т-групите и принципи на поведение. Специфика на междуличностната комуникация в група - вербални и невербални компоненти. Роли на учителя и изисквания към него. Техники за обратна връзка, себеразкриване, откритост. Тренингови дейности при изграждане на екипи (тим билдинг).
- 4. Социална превенция – концептуална рамка.** Фактори детерминиращи отклоненията в поведението и необходимостта от целенасочена, системна и последователна социална превенция. Нормативни основания и институционално осигуряване на социалната превенция на различни равнища. Субекти на превантивната дейност – характеристика и особености.
- 5. Класификация на стратегии за социална превенция.** Универсална превенция. Селективна превенция. Индикативна превенция.

6. **Специфика на социално-педагогическата превантивна дейност в училищна среда.** Основни модели за превенция и педагогическа намеса при проблемно поведение на учениците. Визията за ефективността на социално-педагогическата превенция и интервенция: фокусът върху възпитанието.
7. **Центрове за социална превенция.** Статут и нормативно осигуряване. Превантивни програми. Консултативна дейност в центровете за социална превенция. Основни принципи в работата с деца и родители. Дейности в помощ и подкрепа на: деца извършили противообществени прояви; деца с агресивно поведение; деца в риск; деца – жертва на насилие; деца употребяващи психоактивни вещества (или в риск); деца с училищно проблеми, проблеми в общуването, междуличностните взаимоотношения и адаптацията в училищната среда.
8. **Социална превенция и противодействие на асоциалното поведение и правонарушенията на малолетни и непълнолетни.** Законодателна и институционална рамка. Училищни комисии за превенция на противообществените прояви на ученици. Детски педагогически стаи. Домове за временно настаняване на малолетни и непълнолетни. Пробационни служби. Превантивни програми.
9. **Превенция на социалното изключване.** Дефиниция на социалното изключване. Индикатори за измерване. Целеви групи. Състояние на съществуващите мерки и социални услуги за превенция на социалното изключване. Конкретни цели на стратегиите за превенция на социалното изключване – устойчиво развитие в детска и младежка възраст; пълноценен живот в общността; модерна социална инфраструктура; ефективно управление на услугите за превенция.
10. **Превенция на трафика на хора.** Идентификация. Оценка на риска. Институционална рамка. Възможности и програми за превенция.
11. **Пристрастяване и зависимост** - същност и характеристика. Особенности на зависимото поведение. Психическа зависимост. Физическа зависимост. Видове зависимости. Механизми за идентификация.
12. **Стратегии и технологии за превенция на зависимости.** Същност и характерни особености на проектирането, моделирането и реализирането на превенцията на зависимости. Равнища на реализиране на превантивните програми. Целеви групи. Принципи. Специфични форми, методи и средства за превенция на зависимости. Подбор и съчетаване на различни форми и методи в рамките на конкретни превантивни програми.

13. **Зависимост от психоактивни вещества. Наркомании (токсикомании) и наркотична зависимост.** Съвременни подходи за идентификация на наркотично зависими лица. Превантивни стратегии и практики.
14. **Интернет зависимости. Проявления. Новите (модерните) зависимости** – причини, следствия и превантивни стратегии. GSM – зависимост, зависимост към показване, маркова зависимост.
15. **Същност и теоретични основи на семейното консултиране.** Основни направления в семейното консултиране. Консултативни умения. Специфика на консултативния процес в семейна среда. Основни модели на семейно консултиране при деца с проблемно поведение.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Борисова, В. (2008). Специфичната връзка между агресия и насилие. *В: Обществено възпитание, № 3, (38-41).*
2. Бояджиева, Ю., Панев, Б., Станков, Б. и др. (2012), Превенцията на девиантното поведение на децата като предмет на специализирана подготовка на студенти по педагогика и социални дейности - статия. В: сб. от Юбилейна научна сесия на Българската асоциация по криминология “Превантивната политика и съвременната престъпност”, София, с. 142 – 151.
3. Боянова, В. (2001). Семейството и превенция на наркоманното поведение сред подрастващите. Сб. “Превантивна и корекционна педагогическа дейност за преодоляване на употребата и злоупотребата с наркотични вещества”, С.
4. Гювийска В., Н. Цанков (2017). Химерните групи в училище, УИ „Н. Рилски“, Благоевград
5. Виле, Р. (1998). Пристрастеност и дроги. Как да предпазим децата от тях. „ЛИК”, С.
6. Витанова, Н. (2001). Личността и социалният атом на човека в риск и зависимостта от дрогите, Сб. ”Превантивна и корекционна педагогическа дейност за преодоляване на употребата и злоупотребата с наркотични вещества”, С.
7. Гайдаров, К. (1998). Девиантното поведение на непълнолетните. Социално-психологически механизми. Албатрос, С.
8. Ганева, М. (2009). Модел за социалната работа с деца с поведенчески проблеми. *В: Обществено възпитание, № 4, (25-37).*

9. Дерижан, И. (2010). Методологични основания за същността и спецификата на социалната работа. *Електронно издание на БСУ*, Бургас.
10. Дерижан, И., Г. Вълчев. (2009). Интегриране на ученици с емоционални проблеми и девиантно поведение. НИОКСО, С.
11. Димитрова, Н. (2008). Превенция на противообществените прояви на малолетни и непълнолетни в България. *В: Обществено възпитание*, № 3, (22-25).
12. Дишкова М. (2017). Взаимодействието между образователни и социални институции за преодоляване на девиациите в поведението на децата, Изд. Либра Скорп, Бургас
13. Златкова-Дончева К. (2018). Менторството и децата в риск, Изд. Либра Скорп, Бургас
14. Калчев П. (2004) Тормоз и виктимизация от връсниците. С.
15. Ковачка Ю. (2017). Социалнопедагогически проблеми при деца с парародителска грижа, УИ „Н. Рилски“, Благоевград
16. Колев, Г., И. Дерижан. (2009). Социалната работа с деца – съвременни концептуални и методически детерминанти. *В: годишник на БСУ*, Бургас.
17. Кривирадева Б., Т. Захарук, Й. Първанова и др. (2012). Работа с деца в риск, УИ „Св. Климент Охридски“, София
18. Лятна кампания за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора – 2011. (2001). *В: Наркотици и наркомании*, бр. 7-8. Издателска къща „Стено“, Варна.
19. Маджаров Е. (2001). Психологическо портретиране на правонарушителите” част първа, С. „Сиела”
20. Маджаров Е. (2006). Психологическо портретиране на правонарушителите” част първа и втора, С. „Сиела”
21. Манасиева, Т. (2009). Техники за преодоляване на агресията при деца. *В: Обществено възпитание*, № 1, (32-39).
22. Манасиева, Т. (2010). Програми за превенция по индикация за деца в риск от развиване на зависимост към психоактивни вещества. *В: сборник научни студии и статии „Съвременното образование – мисия и визии”*, УИ „Неофит Рилски“, Благоевград, с. 357-362.
23. Манасиева Т. (2018), Повишаване на правната култура на деца с асоциални нагласи чрез интерактивни форми и методи на възпитание /практико-приложни аспекти/, Научна конференция с международно участие „130 години университетска педагогика“, София, България
24. Манасиева Т. (2013), Институциите от интернатен тип в системата за социална и социално-педагогическа дейност с деца в Република

- България - статия. В: сп. Социална работа, бр. 1/2013, <http://www.swjournal-bg.com/issue.php>, Социална работа, брой:1
25. Манчева, Р. (2005) Конфликти и конфликтно поведение. Бл.
 26. Манчева, Р. (2007) Практикум по психология на девиантното поведение. Бл.
 27. Механджийска, Г. (2008). Ролята на първичното интервю в социалната работа. В: *Обществено възпитание*, № 3, (26-29).
 28. Наръчник за борба с престъплението трафик на хора (2008). Издателска къща Стено, Варна.
 29. Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертви на трафик. (2010). Жанет 45, София.
 30. Пандин, Ст. (2009). Превантивна функция не педагогическия процес. В: *Обществено възпитание*, № 4, (12-16).
 31. Попова, Сн. (2011). Превантивните аспекти на възпитанието. Пропелер, С.
 32. Попова, Сн. *Ролята на семейното възпитание за превенция на насилието*. В: 120 години университетска педагогика. Между традицията и новите реалности, София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски”, 2008, с. 385-390
 33. Попова, Сн. Ролята на учителя за превенция на проблемното детско и юношеско поведение. Академично списание: Управление и образование, 2011, Том 7(4), 260 – 268
 34. Попова, Сн. (2014). Възпитание и превенция: концептуални и терминологични уточнения. Педагогика, кн. 6: 847-862.
 35. Попова, Сн. (2017). Взаимодействие между повишаващата се динамика на деструктивността и превенцията на проблемните поведенчески прояви в училище. Педагогика, кн. 9: 1236 – 1253. ISSN 0861-3982
 36. Проекти на неправителствени организации за превенция на рисковото поведение сред деца и млади хора 2011. (2011). В: Наркотици и наркомании, бр. 9-10. Издателска къща „Стено”, Варна.
 37. Рангелова, Е., Г. Механджийска. (2009). Методи на социалната работа. ЕКС-ПРЕС, С.
 38. Социалното изключване в Централна и Източна Европа. Концепция, измерване и политически интервенции. (2011) проучване издадено от Европейски център за социални политики и изследвания, Виена.
 39. Стойкова, Ж. (2008). Агресия. Девиации в поведението. Психологически профили. Превенция. Стара Загора.
 40. Трафик на хора – закони, конвенции, дефиниции. (2008). Издателска къща Стено, Варна.

41. Тодорина, Д., К. Марулевска и др. (2015), Педагогическият съветник в съвременното българско училище. Част I, УИ „Н. Рилски“, Благоевград
42. Цанков, Н. (2004). Превенция на наркотичната зависимост чрез спорт и физическо възпитание. В сборник: "Физическото възпитание и спортът в образователната система" - Научна конференция с международно участие
43. Цанков, Н. (2005). Учениците и употребата на психо-активни вещества. В: Обществено възпитание, 2/2005, год. XXXXIV, (22-24).
44. Цанков, Н. (2007). Активност и личностно отношение на учениците към употребата на наркотични вещества. В: сборник доклади от III Национална конференция с международно участие - "Личност, социална среда, активност", съставител - П. Николов, УИ "Неофит рилски", Благоевград.
45. Цанков, Н. (2007). Предизвикателства при превенция на употребата на психо-активни вещества сред учениците. В: сборник статии: Децата, семейството и обществото в началото на XXI век - реалности, перспективи, решения; с. 252, Издателска къща "Камея Дизайн" ООД.
46. Цветанска, С. (2002) Тренингов модел за развитие на комуникативни умения – Годишник на СУ, книга Педагогика, том 94/ 2002, с. 159-179
47. Цветанска, С. (2005) Уменията за лидерство и работа в екип – възможности за обучение през целия живот. - Стратегии на образованието и научната политика 4 /2005, с. 423-430.
48. Anderson, K. (1995). Young People and Alcohol, Drugs and Tobacco. WHO Regional Publications, European Series, N66.
49. Balerdi, F.E. (1999). Videojuegos y educación. Universidad de Salamanca (http://www.usal.es/~teoriaeducacion/rev_numero_02/n2_art_etxeberria.htm)
50. Bandura, A. (1977). Social learning theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
51. Blázquez, M., (2004). La TV y los videojuegos influyen en la agresividad de los adolescentes. Magisterio (<http://www.magisnet.com/articulo.asp?idarticulos=1549>)
52. Bourne, L. E., Jr. & Russo, (1998). Psychology: Behavior in Context. W.W. Norton & Company.
53. Catalano, R. F., K. P. Haggerty, C. B. Fleming and D. D. Brewer. (2000). Focus on Families: Scientific findings from family prevention research. In: NIDA Research Monograph in press.
54. Chou, Ch., L. Condrón, J. C. Belland. (2005). A Review of the Research on Internet Addiction. Educational Psychology Review, Vol. 17, No. 4. (<http://li1234.members.linode.com/files/A%20Review%20of%20the%20Research%20on%20Internet%20Addiction.pdf>)
55. Díez, E. J., (2004). Estudio-Los videojuegos reproducen todos los estereotipas sexistas de la mujer y la cultura del "macho". Madrid.

56. Donaldson, S. I.; Graham, J. W.; and Hansen, W. B. (1994). Testing the generalizability of intervening mechanism theories: Understanding the effects of adolescent drug use prevention interventions. *Journal of Behavioral Medicine* 17(2): 195-216.
57. Eagly, A. H. & Chaiken, S. (1993) *The psychology of attitudes*. Fort Worth, TX: Harcourt Brace Jovanovich.
58. Eggert, L. L., Thompson, E. A., Herting, J. R., Nicholas, L. J., and Dicker, B. C. (1994). Preventing adolescent drug abuse and high school dropout through an intensive school-based social network development program. *American Journal of Health Promotion* 8(3):202-215.
59. EMCDDA thematic papers (2009). Preventing later substance use disorders in at-risk children and adolescents.
60. Estallo, J. A. (1995). *Los videojuegos: Juicios y prejuicios*. Barcelona, Planeta
- Frété, C. (2002). *Le potentiel du jeu vidéo pour l'éducation*. Université de Genève. (<http://tecfa.unige.ch/perso/frete/memoire/memoire.doc>)
61. Goldberg, L., Ellior, D. L., Clarke, G. N. MacKinnon, D. P., Zoref, L. Moe, E., Green, C. and Wolf, S. (1996). The Adolescents Training and Learning To Avoid Steroids (ATLAS) prevention program: Background and results of a model intervention. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine* 150: 713-712.
62. Grossman, D. (1996) *On Killing & The psychological cost of learning to kill in war and society*. N.Y., Little, Brown.
63. Hanson, G.M. (1999) *The violent world of video games*. (<http://www.findarticles.com/>)
64. Hawkins, J. D., Catalano, R. F. and Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for Substance abuse prevention. *Psychological Bulletin* 112(1): 64-105.
65. Karapetsas, Ar. V., Ap. J. Fotis, N. C. Zygouris. (2012). Adolescents and Internet Addiction: A research study of the occurrence. *ENCEPHALOS* 49, 67-72.
66. Kumpfer, K. L., Molraald, V. and Spoth R. (1996). The "Strengthening Families Program" for the prevention of delinquency and drug use. In: Peters, R. and McMahon, R. eds. CA: Sage Publications.
67. Marqués-Graells, P. (2004). *Los videojuegos*. Departamento de Pedagogía aplicada, UAB. (<http://dewey.uab.es/pmarques/videojue.htm>)
68. Strasburger V., Donnerstain, E. (2000) Children, adolescents, and the media in the 21st century. *Adolescent Medicine*, 11, (51-87).
69. Yalom ID Lieberman MA, A Study of Encounter Group Casualties, *Archives of General Psychiatry*, 1971; 25(1): 16-30.

doi:10.1001/archpsyc.1971.01750130018002

<http://archpsyc.jamanetwork.com/article.aspx?articleid=490477>

70. Rubin, Zick; McNeil, Elton B. (1983). *The psychology of being human*. Harper & Row. pp. 419 (3rd Edition). Aronson, Elliot, 1984. *The Social Animal, Fourth Edition*. New York: W.H. Freeman and Company.

71. <http://tgroupproductions.com/Index.aspx>

72. <http://www.infed.org/thinkers/et-lewin.htm>

73. <http://www.congregationaldevelopment.com/storage/About%20T-groups.pdf>

2019/2020

Катедра „Педагогика“